

nega za obstanek svojega ogromnega kraljestva in za večni svoj spomin. Na koncu svojega behistanskega napisa kliče boga Auramazdo za pričo, da je povsem resnično pisal in pripominja, da je nalašč izpustil mnogo svojih slavnih del, da ne bi kdo, čitajoč toliko ogromnih rečij, menil, da so — laž. Naposled se zagrozi tako-le: Kdor bi poškodoval te napise in podobe, vniči naj ga Auramazda, proklet bodi njegov rod in vse, kar bi hotel storiti, naj bog podrè!

Kakor je bil Kserks proti svojemu velikemu očetu le pritlikavec, tako so tudi njegovi napisi le kratki, brezmiselni in umišljavi. Razkošni Kserks se v njih le hvali in posnema zlog svojega očeta Darija, katerega napise je dovršil. Največ Kserksovih napisov se nahaja na ostalinah njegove palače v Perzepolju, kjer so stale tudi palače Darija Histaspas in Artakserksa Oha. Največja dvorana v njih je bila takozvana „dvorana sto stebrov“ ali „dvorana prestolov“. Še dandanes se čudijo tem ostanikom staroperzijske umetnosti, kakor n. pr. marmornim stopnicam, velikanskim portalom, dolgim stebriščem ter z reliefi in klinopisi okrašenim ploščam.

Na zapadni strani Kserksove palače ¹⁾ so našli napis G, kateri tako-le slòve:

¹⁾ Sliko podamo prihodnjič.

Kserks, veliki kralj, kralj kraljev, Darija kralja sin, Ahamenidec.

Drugi Kserksovi napisi so še bolj bombastični.

Poleg teh napisov se nahajajo še manjši, začrtani od poslednjih kraljev staroperzijskih, n. pr. Artakserksa I., Darija II., Artakserksa Mnemona in Oha, katerih vsebina je malo važna.

Čitatelj je gotovo že opazil veliko razliko med staroperzijsko in grško pisavo lastnih imen. Grški pisatelji so popačili skoro vsako tuje ime. Stari Perzi se v napisih ponosno imenujejo „Arijce“ ali Arce in zaradi tega se nazivlje v širšem pomenu njih dežela Eran ali Iran, staroperzijski *airjana*. Perzijsko *Arija*, starobabilonsko *airja*, sanskrt. *arya* = Arijec pomenja po Fr. Spiegel-u „würdig“, po K. Kossoviciu pa „strenuus, nobilis“. V indijskih vedah se daje to ime ljudstvu, pečajočemu se z živinorejo in poljedelstvom, ki je z iranske planote vdrlo v Indijo in vtisnilo svojo brahmansko vero in sanskrtski jezik prvotnim prebivalcem. Zato je ostalo to častno ime trem višjim kastam (brahmanom, vojnikom in poljedelcem). V naj-novejšem času pa so Antisemitje (ne ravno prav) jeli Arijce in Arce, t. j. „čestite“ nazivati vse indoevropske narode. (Dalje.)

Književnost.

Slovenska književnost.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje — 1897 — s popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljev, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirnem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1896—97. IX. leto. Sestavil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik Popotnikov v Mariboru. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gaberšek. 1896. — O tem koledarju, ki izhaja z malo izjemami vsako leto, poročali smo že večkrat. Ker je založniku ostalo še mnogo izvodov nerazprodanih, opozarjamo na ta jako rabni koledar vse učitelje in dostavljamo, da se mu je cena znižala na 1 glđ. za izvod.

Hrvaška književnost.

Knjige Matice Hrvatske. Prievodi grških i rimskih klasika. Svezak 13. Virgilova Eneida. U Zagrebu. Tisak Karla Albrechta (Jos. Wittasek). 1896. — Ciena za članove Matice Hrvat. 1 for., knjižarska ciena 1 for. 50 novč. — Enejido je pre-

vedel dr. F. Maretić, uvod in opombe napisal Koloman Rac. Dr. Maretić je sedaj brez dvoma najboljši hrvaški stilist. Izvrtstvo je že prevedel Homerovo Odisejo leta 1882., Ilijado leta 1883. in sedaj Enejido. Prevod je natančen, a vendar tekó hrvaški heksametri neprisiljeno, slobodno. Napak nisem zapazil. Jedino, kar mi ne ugaja, je pisava pesnika Enejide. Gospod prevajalec piše Virgil, a sedaj je že dognano, da je prava pisava Vergilius. Tudi uvod je skrbno napisan in bo čitatelju olajšal razumevanje Vergilove muze, zlasti pa eklog, katere pridejo na vrsto v II. delu. — Zanima morda koga, če povemo, da pripada Dr. Maretić v slovstvu oni struji, ki hoče poravnati in zjednačiti različice med pismeno hrvaščino in srbščino, n. pr. oblike dajalnika in orodnika množine moških in srednjih imen so pri Hrvatih bolj navadne na *om*, (oz. *em*), pri Srbih na *ima*. Maretić piše rajši (če vedno, nisem mogel določiti) *ima*, n. pr. takoj str. 3.: u poslīma, ratnīma itd. Hrvatom častitamo, da so že toliko klasiških del presadili na svoja tla. In mi? Zakrijmo si obraz! Upajmo pa, da se začnemo i v tem oziru gibati. Saj priprave se delajo; slovar, čegar del (črka *N* do *nescio*) je neumorni g. prof. Wiesthaler objavil na pokaz v letošnjem izveštju ljubljanske

c. kr. nižje gimnazije, bo, če se bo po teh načelih spisoval, izvršten pripomoček. Gimnazijski mladini pa priporočamo, naj si spopolnjuje umevanje klasičkov grških in latinskih s hrvaškimi prevodi, zlasti pesnikov; na ta način se najlaže privadijo pravilnemu naglaševanju bratskega nam jezika.

Dr. D.

Balkan jedinstvu i bratskoj slogi. Izdao dr. Al. pl. Bresztyenszky. Ob veliki noči je izšel že tudi tretji, oziroma prvi zvezek II. letnika. Idejo, katero zastopa ta list, predločuje nam lepo naslovna slika: na oblakih poprsje Marije Device z detetom — v grškem zlogu —, pod njo klečita papež in vshodni patrijarh ter si podajeta roke na sv. evangeliju. Njima ob straneh se vidi v daljavi Petrova cerkev v Rimu in sv. Sofije v Carigradu. — Vshod in zahod si podajeta roke.

Jedna najhujših ran, katero so minula stoletja vsekala krščanstvu, je brezdvomno razkol med vshodno in zahodno cerkvijo. Na tej rani krvavi zlasti slovanski rod. Mnogokrat se je že poskušalo vrvnati pogubni prepad med vshodom in zahodom, a do današnjega dne, žal, brez uspeha.

Marsikatera znamenja našega časa pa vzbujajo boljše nade za bodočnost. Znanstveno raziskovanje vedno bolj prodira v skrivne predale vshodnega sveta, živahno občevanje med narodi širi omiko tudi na vshodu, podira zastarele predsodke in zbližuje doslej nasprotno življe; z druge strani pa protiverska struja nališpane slutvovede žene v jeden tabor vse, katerim je mar do pozitivnega verstva. Učenjaki skrbno proučavajo bogate zaklade vshodnega krščanstva in poglavar katoliške cerkve, sedanjji papež Leon XIII, ob vsaki priliki vabi razpršene ovce v jeden ovčnjak.

Če je torej zanimanje tako splošno, ne smemo izostati niti mi Slovani. Ravno pri naših južnih bratih so razdivjane strasti napravile neizmerno škodo v verskem, narodnopolitičnem in kulturnem oziru.

Zatorej se nam „Balkan“ zdi kakor zvezda Danica, ker izkuša z mirnim in objektivnim pretresovanjem uglasiti pot do toli zaželjene sprave med vshodom in zahodom. Dovolj je prepira, naj sedaj nastopi mirno znanstveno raziskovanje. Kajpada ima Balkan mnogotere težave in mogočne nasprotnike, kar ga pa naj ne ostraši; pot, katero je nastopil, je dobra.

V prvem zvezku II. letnika imamo deloma nove članke, deloma nadaljevanje prejšnjih. — Na prvem mestu je nadaljevanje in konec članka: „Zar papa nije naslednik sv. Petra?“ Potem se nadaljuje Paulkov „Bratski razgovor o grčkome odiljenju“, za tem sledi kratek članek „Bezgrješno (neomadeževano) začeeće bl. Dj. M. u istočnoj crkvi“. Zanimiv je spis o dogmatiki ruskega metropolita Makarija kakor tudi pisma „protopresvitera Evsevija protopresviteru i doktoru Visarionu“. Potem je književno

poročilo o italijanskem listu „Bessarionu“, ki zastopa isto idejo, kakor Balkan, naposled kratke črtice o primatu Petrovem in izhajanju sv. Duha v kaldejski cerkvi in še dve književni oceni. — Cel zvezek obsega 142 strani. List izhaja tudi v cirilici.

Vrlemu podjetju želimo večših sotrudnikov in veledušnih naročnikov ter je zopet priporočamo prav toplo tudi Slovencem.

Posamezni zvezki veljajo 60 kr. in se naročujejo v knjigarni Antona Scholza v Zagrebu.

Želeti je, da bi list izhajal v določenih obrokkih, morda kot četrtletnik, in da bi prinašal strokovne razprave zlasti o slovanskim cerkvah, kakor tudi poročila o novih knjigah, ki se tičejo njegovega predmeta.

F. K.

V vrljem hrvaškem cerkvenem listu „Vrhbosni“ je izhajala v kosih sloveča povest „Ben Hur“. Sedaj izide tudi posebej natisnjena. O tej izdaji smo dobili to-le naznanilo:

„Ben Hur“, pripoviest iz vremena Kristova: angležki napisao Lewis Wallace. Sedam godina radio je umni general Wallace na tom nedostižnom djelu. Godine 1880. ugleda „Ben Hur“ prvi put sviet i u čas predobi za se sviet. Štiješ one opise iz davno uminulih vremena, i nehote proustiš: „Divno!“ Godine 1887. bilo je već sto osamdeset i pet hiljada primjeraka razprodano u anglezkom jeziku. Iste godine izadje i prvo izdanje u njemačkom jeziku. I do sad izdali su već Niemci „Ben Hura“ u 22 jaka izdanja. „Ben Hur“ je preveden i u jezik turski, švedski, francezki, talijanski, a ima izdanje i u povišenom tisku — za sliepce. „Ben Hur“ je stekao nedavno svomu generalu autoru i gradjansko pravo u Jerusalemu.

I toga „Ben Hura“ izdat će eto do malo na ponuku braće i prijatelja Kaptol vrhbosanski u hrvatskom prievodu, a u najsajnijem izdanju: ne će se postidjeti ni najsajnijega salona. Hoćemo, da imadnemo štagod i mi Hrvati. Hrvatski „Ben Hur“ bit će ukrašen sa 172 krasne ilustracije od umjetnika Ant. C. Baworowski-a. Ilustracije baš krasnu razsvetljuju i osladuju štioću štivo. Papir će biti što može biti samo ljepši. Korice u velikom formatu najelegantnije; bit će urešene sa dvie bojadisane slike: Zarobljeni Ben Hur sastaje se u Nazaretu sa sinom Marijinim i Ben Hur sa Esterom.

Priredit ćemo uz to sjajno izdanje još i drugo manje sjajno ali takodjer illustrovano i po sebi ipak vrlo liepo i okusno opremljeno.

Onoga sjajnoga izdanja naklada iznosit će jedno pet stotina, a ovoga drugoga do dvie hiljade komada. Ciena će prvomu izdanju biti 10 for., a drugomu 5 for. Mladeži hrvatskoj i slovenskoj davat ćemo ovo drugo izdanje po 3 for. Da te